

Praktische handreikingen voor het leesonderwijs aan dove en slechthorende leerlingen

Siméa 16 april 2010 – Loes Wauters en Annet de Klerk

Professionalisering leerkracht D/SH

Basiskennis PABO op gebied van leren lezen (& praktijkervaring)

Twee vragen centraal:

- Wat is er specifiek aan het leren lezen bij dove/slechthorende leerlingen?
- Hoe vertaal ik de opgedane kennis naar mijn didactisch handelen?

Siméa 2010: Praktische handreikingen leesonderwijs doof/sh 2

De realiteit van opleiden

Toepassing van theoretische kennis niet vanzelfsprekend

➤ Hoe effectief is het opleiden van leerkrachten?

Doof/SH: weinig/geen Nederlandstalige literatuur beschikbaar over de didactiek van het leren lezen

Siméa 2010: Praktische handreikingen leesonderwijs doof/sh 3

Niveaus in leerproces

(Korthagen, 2010)

1. Handelen van de leerkracht wordt bepaald in de situatie. Vaak onbewuste processen die een rol spelen.
2. (Beginnende) reflectie. Verbinding van ervaringen uit verschillende situaties.
3. Diep en algemeen begrip van vergelijkbare situaties. Toepassing van theoretische inzichten.

Professionalisering

Opleiden leerkrachten:
(Gestuurde)praktijkervaring verbinden met reflectie en theorie

Project leren lezen bij Dove en Slechthorende leerlingen:

➤ Theoretische kennis/ wetenschappelijke inzichten beschikbaar maken in het Nederlands & didactische handreikingen: Rapport

➤ Praktische voorbeelden van didactisch handelen die flexibel inzetbaar zijn: DVD

➤ Coaching on the job: VIB
→ Les-DVD-VIB-Les

Singapore 1

We moeten -, zei een - uit Singapore tegen -. We hebben geen - meer. Singapore is maar een klein - met een sterk - -. We - met zo'n - dat we niet anders kunnen. - - ik - een huis met een - aan beide -, het - er -. Voor de - mensen is dit nog steeds de - - van -, maar dat is een niet meer te - - geworden.

Singapore 2

We moeten omhoog, zei een - uit Singapore tegen me. We hebben geen - meer. Singapore is maar een klein eiland met een sterk groeiende bevolking. We - met zo'n ruimtegebrek dat we niet anders kunnen. - - ik iedereen een huis met een tuin aan beide zijden, het liefst er -. Voor de meeste mensen is dit nog steeds de ideale wijze van wonen, maar dat is een niet meer te - - geworden.

Singapore 3

We moeten omhoog, zei een architect uit Singapore tegen me. We hebben geen keuze meer. Singapore is maar een klein eiland met een sterk groeiende bevolking. We kampen met zo'n ruimtegebrek dat we niet anders kunnen. Vanzelfsprekend gun ik iedereen een huis met een tuin aan beide zijden, het liefst er omheen. Voor de meeste mensen is dit nog steeds de ideale wijze van wonen, maar dat is een niet meer te verwezenlijken droom geworden.

Lezen met begrip

- Waarom is begrip van de eerste tekst lastig?
- Wat heb je nodig om een tekst te begrijpen?

Voorwaarden voor begrijpend lezen

- **Woordenschat**
Ongeveer 95% van de woorden in een tekst moet bekend zijn om de tekst te begrijpen.
Singapore tekst: 70% → 90%
- **Vlotte woordherkenning (vlot lezen)**
- **Toepassen van leesstrategieën**
- **Toegankelijkheid tot taal**

- **Effectieve instructie**

Rapport

Drie fasen in de leesontwikkeling:

- Ontluikende geletterdheid (0-4 jr)
- Beginnende geletterdheid (gr. 1-3)
- Gevorderde geletterdheid (gr. 4-8)

LEEREN BIJ DOVE EN SLECHTHORENDE LEERLINGEN

- Ontwikkeling horende leerlingen en dove/slechthorende leerlingen
- Handreikingen voor de praktijk

Aandachtspunten algemeen

- Voldoende instructietijd
- Directe instructie
- Veel herhaling
- Preteaching
- Gebruik gebaren, vingerspelling, schrift, hardop lezen
- Vroegtijdige signalering
- Zinvolle context

Voorspellers lezen:

- fonemisch bewustzijn
- letterkennis
- benoemselheid cijfers en letters
- vingerspelling
- woordenschat
- gebarenschat
- leesfrequentie

De DVD

- Goede praktijken binnen fasen leesontwikkeling
- Op basis van praktische handreikingen rapport
- Specifiek voor doelgroep
- Natuurlijke onderwijssituaties
- Database: aan te vullen in toekomst

Ontluikende geletterdheid: aandachtspunten

- Interactief voorlezen: verhaalstructuur, verbanden leggen, woordenschat
- Taalspeltjes: stimulering taalvaardigheid + woordenschat
- Inrichting lees- en schrijfhoek: bewustwording van functies van (gesproken en geschreven) taal
- Vroegtijdige signalering

- Voorbeeld taalspeltje (beginletter-2):
Wat willen we met dit fragment laten zien?

Beginnende geletterdheid: aandachtspunten

- Tussendoelen Expertisecentrum Nederlands
- Interactief voorlezen
- Veel herhaling
- Variatie in aanbod: woordherkenning ook oefenen in korte, simpele teksten
- Relatie tussen lezen en schrijven
- Koppeling tussen geschreven woord, gesproken woord, gebaar, vingerspelling via chaining en sandwiching
- Geletterde omgeving

- Voorbeeld technisch lezen (sandwiching-2):
Wat willen we met dit fragment laten zien?

Gevorderde geletterdheid: aandachtspunten

- Tussendoelen Expertisecentrum Nederlands
- Technisch lezen: lezen en schrijven van meerlettergrepige woorden
- Vlot lezen: veel herhaling; variatie: rijtjes + korte teksten
- Begrijpend lezen: interessante teksten, praten over teksten
- Instructie in (beperkt aantal) leesstrategieën: leerkracht staat model; strategieën als middel, niet als doel

- Voorbeeld begrijpend lezen (preteaching-1):
Wat willen we met dit fragment laten zien?

Vervolg implementatie in de praktijk

- VIB: toepassen van theorie in de situatie
- Analyseren toetsresultaten
- Audits aan de hand van kwaliteitskaarten

Bedankt voor uw aandacht

Koninklijke
Kentolis

Loes Wauters: L.Wauters@kentolis.nl
Annet de Klerk: A.deKlerk@kentolis.nl
